

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitæte, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Defenditur servorum mitigata conditio, num. 9.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

CAPVT SECVNDVM.

Quinam dominium rerum habeant?

Certe Deus, Angeli, homines; de quibus vide Doctores. Inter homines (quod ad nos facit) dubitari solet primò, de servis. Secundò, de filiis. Tertiò, de uxori- bus. Quarto, de beneficiarijs. Quintò, de Religiosis, quibus omnibus, vel impeditum est dominium rerum temporalium, vel vetitum.

a *Less. l. 2. c. 4. dub. 1. & passim.*

§. I.

Selecta de servis.

Vere servi, propriè mancipia, nullo, ex legibus, a domi- nio gaudent, si de temporali- bus bonis agamus; nam ceterum vi- tæ, membrorum, honorisque domi- nium suum habent, ita ut domini, si in his illos offendunt, sint puniendi, ac si liberos offenderent: quia tamen leges, quæ dominio temporalium ser- vos privant, sunt usu ipso mitigatæ, ideo adsunt septem circiter tituli, seu casus, quos jam jam à num. sequenti asseram, in quibus servi dominio re- rum temporalium, etiam in foro con- scientiæ, c. potiuntur, & ita potiun- tur, ut si dominus eas, invito servo, contrectet, possit servus occultè sibi compensare.

a *§. 1. Instit. de ijs, qui sui juris, vel alieni sunt, Mol. tr. 2. d. 38. h. l. 1. ff.*

de ijs, qui sui juris, vel alieni sunt. & Instit. eod. tit. Dicast. l. c. n. 147. c. Mol. l. c.

2. Primus casus est, si dominus ta- citè vel expressè consentiat, servum habere peculium.

3. Secundus, si quid servo ita done- tur, legeturvè, ut id ad dominum non perveniat; huiusmodi etiam vi- detur, si detur ipsi aliquid, quo se pos- sit redimere.

4. Tertius, si quid servo relinqua- tur absolutè, id est, non intuitu domi- ni; ut, ob industriam, vel officium à servo alicui exhibitum. Ex quo col- ligo, idem debere dici, si quid relin- quatur servo, ob ejus amorem, idem- que, si ejus consanguinei longè distan- tiant ipsi aliqua dona.

5. Quartus, si servo quid detur, ob compensationem injuriæ, ipsi illatæ.

6. Quintus, si quid servus pecu- nia sui peculij lucretur ludo, forte, ne- gotiatione, quia lucrum induit ratio- nem capitalis.

7. Sextus, si quid sibi subtrahat ex his, quæ sine domini incommodo po- terat liberè consumere vel expendere.

8. Septimus, si quid acquirat faci- endo alia opera, præter illa, quæ do- minus præscripsit.

Defenditur servorum mitigata conditio.

9. Caramuel d. ex his septem titu- lis, primum dumtaxat, id est, pecu- lium à domino concessum servo cum ejus lucro ex negotiatione fortè acqui- sito approbat, reprobat ceteros in hunc

H h 3

fore

ferè modum. Nullus casus dabitur, ait, in quo aut servus, aut Religiosus (quin illorum status alteretur, & mitigetur) possit alicujus rei permanentis dominium acquirere. Sed huic propositioni adversatur Sanchez, quia licet inter servum & dominum, ut sic, non sit propriè justitia, nec contractus, est tamen inter dominum & servum, ut homo est. Nullum argumentum; quia sic liceret arguere; Aliquando religiosus posset sibi proprietatem acquirere, vendere, emere, ducere uxorem, quia hæc illi non repugnant, ut homo est, licet repugnent, ut Religioso. Conjugata non potest nubere, ut conjugata, sed ut mulier; quod est ludere, ut ludit sensus compositus & divisus in prædeterminantibus. Adde, si jura decernunt, omnia servi acquiri domino, unde & fateris, eos esse incapaces dominij; quomodo potest, ut homo, acquirere? Est, posset dominus concedere illi dominium: sed tunc erit partialiter liber, non servus.

d. Caram. l. 2. Theol. Mor. nu. 386.

e. Sanch. l. 1. conf. c. 1. d. 1. n. 6.

10. Adversatur secundo, quia, si ea conditione (ait idem Sanchez) expressa vel tacita, bona aliqua sint ita donata servo, ut is non acquirat domino, servus sibi acquirit. Contra, quia non prodest talis conditio; voluntas enim servantis non potest facere incapacem servum, sicut nec posset Religiosum: esto igitur, illa bona donata veluti vacant, & redeant ad dominum.

11. Adversatur tertio, quia si ab a-

masio (inquit idem Sanchez) dentur

ancillæ aliqua bona propter usum corporis, cum in hoc usu non substat ancilla domino, ancillæ erunt illa bona. Idem erit, si propter injuriam acceptam satisfacere vulnerans pecuniam servo percusso, pecunia erit servi, si quidem membra servi sunt, non domini. Sed contra, tum quia idem esset in religiosa: cum enim usus corporis sit suus, & membra item sua sint, sibi acquireret, si quid propter similes causas acquireret. Hactenus ex Caramuele.

12. Sed acutissimi viri contra doctissimum Sanchez argumenta deleri, meo quamvis pingui calamo, facile posse video, ex eodem Caramuelis principio. Nullus (inquit) dabitur casus, in quo servus (nisi ejus status alteretur, & mitigetur) possit alicujus rei permanentis dominium acquirere. Huic principio sic adnecto minorem; sed re ipsa servi status est in illis septem casibus mitigatus, non autem status Religiosi, ergo non est mirum, si servus in iis casibus possit sibi acquirere, non vero religiosus. Minor probatur ex Lessio & Molina, qui viderunt certe, servos ex jure esse omnino incapaces dominij, etiam in illis prædictis casibus, sed addunt, tantum rigorem fuisse mitigatum. Proferatur Lessius. Notandum est, inquit, multos Doctores concedere servis verum & perfectum dominium in plerisque casibus prædictis, eisque fieri veram injuriam, obligantem ad restitutionem, si dominus res ipsis concessas auferat. Iura autem, quæ tradunt servos, quid-

quid acquirunt, domino acquirere, intelligenda regulariter. Ita Molina g disp. 38. Posset enim addi, iura illa consuetudine esse mitigata, & hoc malim in praxi. Itaque posset servus uti occulta compensatione, si dominus ei res suas abstulisset. Hæc Lessius. Si ergo militat in primo casu mitigatio servitutis ex expressa domini voluntate, id quod rectè concedit Caramuel, valebit in cæteris, ex implicita ejusdem voluntate, quæ non potest nisi esse conformis sanctis legibus & legitimæ consuetudini. Ab his enim servitutem mitigari, & res temporales alijs applicari posse, communis est & trita doctrina.

f Leß. l. 2. c. 4. n. 17. g Mol. d. 38.

13. Non ergo valet sequela Caramuelis: ergo posset religiosus, ut homo, acquirere proprietatem, & posset conjugata, ut mulier, nubere &c. non valet, inquam, quia servitus potest à voluntate domini mitigari, & à legitima consuetudine jam mitigata est, non verò est mitigatus status religiosæ paupertatis, quoad proprietatem; nisi forte in Scholasticis Societatis Iesu, habentibus vota biennij, qui veri sunt religiosi, & tamen retinent (licet sine usu indepedente à Superiore) suorum bonorum proprietatem, quod nunc non facit ad nos. Rursus nec status conjugij mitigari potest: da mihi, qui possit à conjugata, vivente viro, tollere, vel mitigare vinculum matrimonij, & dabo tibi, illam posse nubere &c. Quare non ludit Sanchez, dum dicit, inter dominum & servum, ut

homo est, posse esse contractum justitiæ; illud enim (ut homo est) significat, ut non est servus, quales non servi sunt ex natura omnes homines, sed ex qua parte non est servus, sed sicut cæteri homines.

14. Nec item valet: ancilla acquirat sibi quidquid lucratur ex usu corporis, vel ex satisfactione, propter injuriam acceptam, ergo posset ex eisdem causis acquirere sibi pretium monialis: non valet, inquam, quia monialis adstringitur voto paupertatis, quo constante, est incapax dominij: at ancilla, stante illa juris mitigatione, capax est. Da monialem, cui Pontifex summus votum paupertatis, quoad proprietatem diminuerit, ut diminueri posse affirmat Sperellus, gg & ego concedam facile, quod infero.

gg Sperell. p. 1. dec. 1. n. 73.

Bona servi ab intestato defuncti, cujusnam sint?

15. Porò illud mihi singulare oblatum fuit nudiustertius: Mancipium, cum ex legitimo suo peculio (ut certò, & consentiente domino, constabat) collectos haberet in arca ducentos aureos, moritur ab intestato, nulla de his dispositione facta, nec ullis ejus existentibus heredibus. Quare non vulgaris contraversia coorta fuit inter fiscum Regium, & inter dominum servi, cuius illi ducenti aurei essent applicandi? Nec in foro exteriori tantum, sed etiam in interiori quaesitum fuit, an dominus occultare eos posset, ut sibi, citra